VIESTINNÄN KESKUSLIITTO

Helsinki 1.12.2016

Eduskunta
Sivistysvaliokunta
siv@eduskunta.fi

Viite: 29.11.2016 pyydetty kirjallinen asiantuntijalausunto

Tekijänoikeuden rajoittaminen lukemisesteisten hyväksi (U 62/2016 vp)

Viestinnän Keskusliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tekijänoikeudella ja lähioikeuksilla suojattujen teosten ja muun aineiston tietyistä sallituista käytöistä sokeiden, heikkonäköisten tai muulla tavoin lukemisesteisten hyväksi ja direktiivin 2001/29/EY muuttamisesta sekä asetukseksi tiettyjen teosten ja muun aineiston esteettömien kappaleiden rajat ylittävästä vaihdosta unionin ja kolmansien maiden välillä. Lausuntonaan liitto esittää seuraavaa:

1. Liiton yleinen kanta asiassa vastaa U-kirjelmän kohtaan 6 tiivistettyä oikeudenhaltijoiden edustajien kantaa: Vaikka ehdotusten tavoite – edistää kirjallisuuden saavutettavuutta näkövammaisille ja muille lukemisesteisille – on kannatettava, tulisi rajoitukset toteuttaa rajoittamalla oikeudenhaltijoiden oikeuksia mahdollisimman vähän.

2. Liitto kannattaa U-kirjelmässä omaksuttua kantaa, jonka mukaan direktiivillä ei tule Euroopan unionin osalta säätää Marrakeshin sopimusta pidemmälle meneviä säännöksiä, jotka voivat vaikuttaa haitallisesti tekijöiden oikeutettuihin etuihin. Tätä merkitsisi erityisesti komission esityksen johdantokappaleessa 11 mainittu poikkeuksen toteuttaminen tavalla, jossa jäsenvaltiot eivät voisi asettaa korvausjärjestelyä tai kaupallisen saatavuuden ennakkotarkastusta koskevia lisävaatimuksia. Ottaen huomioon väestön ikääntymisen vaikutukset lukemisesteisten määrään ja lukemisesteisen käsitteen huomattavan avoin määrittely, poikkeuksen alaa ei voida pitää komission esittämällä tavalla kohdennettuna. Velvollisuus suorittaa oikeudenhaltijalle korvaus teoksen käytöstä poikkeussäännöksen perusteella ei myöskään ole millään tavalla ristiriidassa oikeusvarmuuden vaatimuksen kanssa. Johdantokappale 11 merkitsee komission ehdottamassa muodossa myös sitä, että komission esittämä, Marrakeshin sopimuksen velvoitteisiin nojaava perustelu suhteellisuusperiaatteen noudattamisesta (U-kirjelmän kohta 4.1.3) ei pidä paikkaansa.

3. Direktiivin tulee mahdollistaa se, että tekijänoikeuslain 17 §:n 4 momentin korvausoikeus säilyy vähintään nykyisessä laajuudessa, kuten U-kirjelmän johtopäätöksissä todetaan. Ottaen huomioon digitalisaation tuomat muutokset teosten käyttöympäristöön, korvausoikeus tulisi taata laajemminkin kuin niissä tilanteissa, joissa edunsaajahenkilön käyttöön jää pysyvästi (fyysinen) kappale teoksesta.

4. Saavutettavassa muodossa olevien teosten rajat ylittävän vaihdon edistäminen on niin ikään yleisellä tasolla kannatettava tavoite. Lukemisesteisten määrän kasvu yhdistettynä digitalisaatioon ja rajat ylittävään teosten välittämiseen on kuitenkin omiaan lisäämään rajoitussäännösten kielteisiä vaikutuksia tekijänoikeuden haltijoille, mikä korostaa korvaussääntelyn välttämättömyyttä.

5. Liitto katsoo, että näkemisesteisille suunnatut palvelut ovat luonteeltaan julkisia palveluita, jotka on lähtökohtaisesti rahoitettava julkisin varoin. Kysymys on yhteiskunnan sosiaalisten, demokraattisten ja kulttuuritarpeiden tyydyttämisestä. Mikäli komission ehdotus korvausoikeudettomasta tekijänoikeuden poikkeuksesta toteutuisi, nämä palvelut tuotettaisiin kokonaan rajoittamalla kirjoja ja lehtiä tuottavien kustannusyritysten sekä kirjallisia teoksia luovien tekijöiden ja teoksia esittävien taiteilijoiden taloudellisia oikeuksia. Näin kustannustaakka kohdistettaisiin kaikkien veroja maksavien yritysten ja kansalaisten sijasta vain luovalla alalla toimiville yrityksille ja kansalaisille. Tämä olisi kansalaisten ja yritysten tasa-arvoisen kohtelun kannalta väärä ratkaisu.

6. Tavoiteltuun, sinänsä yhteiskunnallisesti perusteltuun lopputulokseen on mahdollista päästä maksamalla julkisista varoista oikeudenhaltijoille korvaus heidän aineistonsa käytöstä rajoitussäännösten nojalla.

7. Hallitus on hallitusohjelmassa sitoutunut siihen, ettei teollisuuden kustannuksia lisätä vaalikauden aikana hallituksen toimesta. Tästä sitoumuksesta on pidettävä aktiivisesti kiinni, myös kustannusteollisuuden ja luovan alan osalta.

Viestinnän Keskusliitto ry / Medialiitto ry

Jukka Holmberg
toimitusjohtaja

Mikko Hoikka
lakimies

Viestinnän Keskusliitto edustaa aikakauslehtien, sanomalehtien ja kirjojen kustantajia, painoalan yrityksiä sekä televisio- ja radiotoimijoita. Työskentelemme kilpailukykyisen, yhteiskuntaa vahvistavan suomalaisen media-alan puolesta. Vaikutamme lainsäädännön ja työehtojen kehittämiseen aktiivisella edunvalvontatyöllä. Toimintaamme ohjaavia arvoja ovat jäsentyytyväisyys, asiantuntemus ja yhteistyö. Viestinnän Keskusliiton yhdistysjäseniä ovat Aikakauslehtien Liitto, Graafinen Teollisuus, Sanomalehtien Liitto sekä Suomen Kustannusyhdistys. Viestinnän Keskusliitto toimii vuoden 2017 alusta alkaen nimellä Medialiitto.